

ФАКУЛТЕТ
ЗАМЕНАЦМЕНТ
Број 73.1/08
Датум 29.09.2008.
Поп Лукина 26
ВАЉЕВО

**ПРОГРАМ НАУЧНО-ИСТРАЖИВАЧКОГ РАДА
ЗА ПЕРИОД 2008-2009. ГОДИНЕ**

Ваљево, септембар 2008.

С А Д Р Ж А Ј

Увод.....	3
1. Циљеви научно-истраживачког рада	4
2. Научно-истраживачке области факултета.....	5
3. Програм истраживања 2008-2009. године	6
3.1. Тематске области	6
3.2. Врсте истраживачког рада	14
4. Развој научне сарадња	15
5. Развој издавачке и информационо-докумантационе делатности.....	16
6. Библиотеке Мегатренд универзитета и Факултета за менаџмент Ваљево...	17

Увод

Факултет за менаџмент Ваљево институција је у оквиру Мегатренд универзитета. Основан је 2005. године. У протеклим годинама на Факултету се обављао претежно програм образовања, а научноистраживачки рад се одвијао у оквиру ангажовања наставника и сарадника на научноистраживачким пројектима у оквиру других институција или кроз самостални рад, што је, превасходно, резултат чињенице да је Факултет основан када су већ биле завршене припреме за старт новог петогодишњег научноистраживачког циклуса у Републици Србији који води министарство науке.

Мегатренд универзитет је прва приватна образовна институција у Србији. Током скоро двадесет година рада развојни пут универзитета се одвијао у другачијим фазама у односу на државне универзитете и факултете. Универзитет, а с њим и његове високошколске институције, у првој фази развоја требало је да докаже квалитет образовног програма. Први развојни циљ био је стога стабилна позиција на образовном простору Србије и бивше Југославије. Из следеће табеле може се уочити с којим успехом је Факултет за менаџмент остварио овај свој први циљ.

Табела 1. Број студената Факултета за менаџмент Ваљево

СТУДЕНТИ	УКУПНО	УКУПНО	Индекс
	2005/2006	2007/2008	
I ГОДИНА	82	351	
II ГОДИНА	3	178	
III ГОДИНА	84	405	
IV ГОДИНА		330	
СВЕГА	169	1264	

Наредни развојни циљ Факултета јесте јачање научноистраживачког рада. Усвајањем Закона о високом образовању значај наведеног циља постао је још већи. Законом се предвиђа значајније учешће образовних институција у научноистраживачком раду, а то је и светска тенденција. Недовољна развијеност српске привреде захтева знатно веће улагање научних и истраживачко-развојних активности у развој предузећа. Почетком XXI века држава, локалне заједнице и предузећа све више се интегришу и остварују кооперативне односе с циљем повећања ефикасности и ефективности предузећа, а тиме и целе привреде која је у стању да пружи одговарајући квалитет живота својим грађанима. Основни задаци савременог економског развоја су проналажење најбољег пута којим се повећава научно-технолошки капацитет улагањем у истраживачко-развојне и сличне активности. Постоји општа сагласност да се научно-технолошки капацитет земаља развија у оквирима интернационалне сарадње. То је дугорочан и кумулативан процес. Не тако давно објављени резултати истраживања института *Михајло Пупин* показали су да Србија спада у земље с нижим аспортивним капацитетом, односно

недовољно развијеним националним иновационим системом.¹ У контексту наведеног Факултет за менаџмент ће у наредном периоду уложити значајне снаге у научноистраживачку делатност с циљем остварења и овог општег друштвеног интереса.

Закон о високом школству и Закон о научно-истраживачкој делатности су хармонизовани. Поред Српске академије наука и уметности и Матице српске научноистраживачки рад се обавља и у другим научноистраживачким организацијама у које се убрајају и високошколске установе и центри изврности. Статус центра изврности може да стекне високошколска институција или њен део уколико у периоду од пет година оствари врхунске и међународно-признате научне и стручне резултате у одређеној научној дисциплини и на основу тога има развијену међународну научну, техничку и технолошку сарадњу. Законом је предвиђено да докторске студије могу да обављају и НИО, па су и звања научних радника и наставника у високошколским установама еквивалентна. И један и други закон предвиђају акредитацију образовних и научно-истраживачких програма. Акредитација се спроводи од стране Одбора за акредитацију и нужан је предуслов за (даљи) рад факултета. Овај програм научно-истраживачког рада, који треба да усвоји Научно-наставно веће факултета, представља предуслов за акредитацију.

Програмом научноистраживачког рада за период 2008-2009. године предвиђа се јачање научно-истраживачког рада на Факултету који ће допринети даљем развоју Факултета и Универзитета. Оствариће се додатни приход, јер је факултет профитна организација. Развијаће се сарадња с другим институцијама, с циљем бржег трансфера знања и резултата истраживачко-развојног рада.

1. Циљеви научно-истраживачког рада

Научноистраживачки рад на Факултету за менаџмент у наредном периоду следиће неколико основних циљева.

Основни циљ научноистраживачког рада на Факултету за менаџмент је повећање квалитета образовних програма. Трансфером знања проистеклог из научноистраживачког рада добиће се нови квалитет образовних програма.

Други циљ научноистраживачког рада на Факултету за менаџмент је подизање квалитета комплементарне способности наставног особља, способности за научно-истраживачки рад. Наставници ће кроз истраживање доћи до плодноних тема за докторске и дипломске тезе. Истраживање ће се обављати у сарадњи с другим институцијама, тако да ће се развијати способност сарадње и дељења знања.

Трећи важан циљ научноистраживачког рада на Факултету за менаџмент је ширење базе научно-истраживачког рада на Факултету. У истраживање ће се укључивати сарадници, асистенти и студенти. Ангажовањем студената развиће се њихова способност и жеља за овом врстом делатности. Рано прихватање и оријентисање на истраживачко-развојни рад доприноси стварању веза и мостова између факултета, као образовне институције и предузећа, односно других институција где ће се ти млади људи запослити. На овај начин се индиректно остварује општи друштвени интерес, подизање апсорпционог капацитета. Радом

¹ Кутлача, Ђ., *Апсорптивни капацитет као кључна компонента националног иновационог капацитета*, Симорг, Златибор, 2006.

на истраживачким пројектима створиће се листа младих талентованих људи који се могу укључити у наставу или у рад НИО.

Четврти циљ научноистраживачког рада на Факултету за менаџмент је интензивније повезивање факултета с предузећима. Што та сарадња буде плодноснија више ће се отворати нови простор за даље проналажење нових спознаја у решавању проблема у привреди. У савременом привредном миљеу идентификовано је седам користи које наука у академским оквирима доноси предузећима: стварање нових научних информација, обука квалификованих дипломираних радника, подршка новим научним мрежама и стимулација међусобне сарадње, повећавање капацитета за решавање проблема, стварање нових инструмената и методологија/техника, креирање нових фирми и обезбеђивање друштвеног знања.

Пети циљ научноистраживачког рада на Факултету за менаџмент је развој канала сарадње с привредом којим се на најбољи начин може трансферисати знање. Факултет за менаџмент до сада није интензивно радио на сарадњи с привредом тако да није ни определио најбоље канале. Могуће је оснивање инкубатора и канцеларија за трансфер знања.

Шести циљ научноистраживачког рада на Факултету за менаџмент је јачање угледа Факултета и Универзитета. Ширењем мреже којом се остварује сарадња с привредом, другим научноистраживачким институцијама и студентима повећаће се реноме факултета као институције која је способна да решава привредне проблеме и обавља научноистраживачку делатност. Ефекти би се угледали и у већој заинтересованости потенцијалних кандидата да се упишу на овај факултет.

Седми циљ је повећање профита. Приватни универзитети и факултети се финансирају из сопствених извора, те је неопходно да се и кроз научноистраживачки рад обезбеде средства за даљи развој.

2. Научно-истраживачке области факултета

Према Закону о научно-истраживачкој делатности Факултет за менаџмент делује у оквиру друштвених. Основна дисциплина је економија, ужа област пословна економија. По постојећем законодавству управљање пословним системима, менаџмент, није издвојен у посебну научну дисциплину. Основни проблем у дефинисању научне дисциплине којој припада Факултет за менаџмент јесте трансдисциплинарност менаџмента као науке и вештине. Више научних области је интегрисано у решавању проблема функционисања и управљања предузећем.

Према постојећем образовном програму факултет обавља делатност из следећих научних дисциплина:

- *економских наука,*
- *правних наука,*
- *математичко-статистичких и информатичких наука ,*
- *социолошких наука и*
- *наука о језику*

Најзаступљеније у наставном програму су економске науке, а затим правне (из области пословног права). Трећа значајна област је информатика.

Факултет за менаџмент је веома заинтересован за развој и примену нове класификације наука. Постојећа класификација није адекватна, а проблеми ће се испољити како код акредитације образовних програма тако и

научноистраживачког рада, односно компетентности наставног особља. За факултет је примењенија подела научне области коју даје *ТЕМПУС* програм. У оквиру подручја друштвених наука налази се поље **организационих наука и управљања – менаџмент**, које се дели на 25 научних дисциплина (стратегијски менаџмент, логистика, управљање људским ресурсима, предузетништво и сл.). УДК такође не даје довољно детаљну класификацију.

3. Програм истраживања 2008-2009. године

Научноистраживачки и образовни програми које нуди Факултет за менаџмент у Ваљево могу значајно да олакшају развој локалних предузећа и целокупне заједнице. Циљ будућег развоја је стварање услова за тимски рад наставног особља, студената и стручњака из привреде, како би се омогућио трансфер знања и научних резултата на релацији факултет-заинтересована предузећа у региону или у широј заједници. Развој региона намеће потребу успостављања блиских веза између Факултета и малих и средњих предузећа ради унапређења система управљања и јачања њихове конкурентности у условима тржишне економије. Научноистраживачким радом стимулишу се предузетнички пројекти и промовишу предузетничке способности дипломираних студената, чиме се постиже њихово укључивање у радне процесе.

3.1. Тематске области

Факултет за менаџмент бавиће се у периоду 2008-2009. године истраживањима из области пословне економије – пословања предузећа. Тежиће се да се у будућем раду на најцелисходнији начин оствари научноистраживачка мисија: повећање конкурентности предузећа српске привреде.

У протеклом периоду одржан је научни скуп с међународним учешћем (26. маја 2006), под називом: ***Перспективе агробизниса Србије и европске интеграције***. На скупу је презентирано 68 радова које су припремили 115 домаћих и страних аутора из 45 научних и високошколских институција.

Научни скупови на Универзитету одржавају се традиционално крајем сваке године, с основном темом повећавање конкурентности предузећа и прилагођавање променама у окружењу. И ове године, као и у наредним, одржаће се међународни научни скупови с истим циљем.

У протеклом периоду одржани су међународни научни скупови са следећим тематикама:

1. ***Радикалне промене у предузећима и привреди у условима глобализације***, 2003.
2. ***Побољшање перформанси предузећа – услов пословања у европском окружењу***, 2004. и
3. ***Јачање конкурентности предузећа и привреде***, 2005.
4. ***Унапређење међународног пословања предузећа и привреде***, 2006 и
5. ***Побољшање ефективности и ефикасности предузећа и привреде***, 2007.

У наредном периоду непосредан задатак је активније укључивање Факултета за менаџмент у рад на овим научним скуповима.

Основне области истраживања у наредним годинама биће:

1. ПОРЕЂЕЊЕ ПЕРФОРМАНСИ СРПСКИХ И МЕЂУНАРОДНИХ ПРЕДУЗЕЋА (БЕНЧМАРКИНГ)

У Србији није развијана култура поређења, бенчмаркинга, коју користе све значајније фирме у свету. На Факултету ће се развијати методи и технике бенчмаркинга у циљу мерења ефикасности пословања предузећа, групе предузећа и одређених пословних функција. Бенчмаркинг је техника базирана на поређењу с другим, конкурентним организацијама, при чему се путем поређења утврђују разлике које се користе за унапређење сопственог пословања. За нас је бенчмаркинг, као модерна техника менаџмента, посебно значајан јер омогућава брже прилагођавање променама с којима се наша земља сусреће, чиме организацијама обезбеђује опстанак на тржишту али повећава и могућност остваривања конкурентске предности. Бенчмаркинг је процес који се састоји из више фаза и корака. Како ће његова примена изгледати зависи од модела који организација примењује. Готово свака организација која је спроводила бенчмаркинг дефинисала је неки свој модел. Мегатренд има постављен општи модел бенчмаркинга који би се усаглашавао с потребама конкретне организације, и наравно у сарадњи с професорима из одговарајућих научних дисциплина. Модел се састоји од 12 корака груписаних у 4 фазе и обухвата све кораке који карактеришу програме успешног бенчмаркинга у водећим организацијама.

Такође, за одређене области као што су: управљање пројектима, управљање технологијом, постоје већ разрађени модели примене бенчмаркинга (управо према овом општем моделу). Методологија ће се према потреби развијати и за области као што су: маркетинг, производња итд. Бенчмаркинг је могуће применити на различите области пословања али и на различите нивое пословања. Могуће је вршити

- бенчмаркинг процеса,
- бенчмаркинг перформанси
- стратешки бенчмаркинг.

Исто тако могуће је спровести и:

- Интерни бенчмаркинг
- Конкурентски бенчмаркинг
- Функционални бенчмаркинг
- Генерички бенчмаркинг

Могућности бенчмаркинга и његове примене практично су неограничене мада је у суштини основни приступ исти, без обзира на коју област се врши примена. Након утврђивања процеса на који ће се применити бенчмаркинг, пажња се усмерава на “бенчмарк” – стандард спрема кога процес може бити измерен или процењен. С обзиром да је циљ побољшати одређени процес, “бенчмарк” мора очигледно да представља оно “боље”. Међутим, додатни проблем је дефинисати шта се подразумева под “боље” у контексту конкретне организације.

2. ПРОМЕНЕ У ЕФИКАСНОСТИ ПОСЛОВАЊА КАО ПОСЛЕДИЦА ВЛАСНИЧКЕ ТРАНСФОРМАЦИЈЕ И АНАЛИЗА И РАЗВОЈ МЕТОДА И ТЕХНИКА РЕСТРУКТУРИРАЊА ПРЕДУЗЕЋА

У Србији се у протеклих двадесетак година у оквиру процеса транзиције обавља и својинска трансформација. Сматра се да је само приватно власништво способно да одговори савременим изазовима пословања, јер је предузетније, ефикасније, профитно оријентисано и тиме конкурентније. Било је предвиђено

да предузећа постану власништво оних који имају већу финансијску моћ, бољи менаџмент, дуже искуство и бољу технологију. Истраживањима, која свакако морају бити континуелна, треба да дају одговоре на питања да ли су очекивани захтеви и остварени.

У овој области истраживачки рад у оквиру Факултета би ће усмерен на даља продубљивања знања из методологије анализе пословања, а посебно метода и техника реструктурирања предузећа, пре свега великих компанија. Нужност познавања ових метода проистиче из чињенице све већег укључивања наше привреде у светске токове и њене све веће отворености према утицајима збивања из међународног окружења. Познавање савремених метода анализе нужно је и мора бити засновано не само на добром познавању наше привреде, њене организационе, функционалне и пословне структуре већ и на савременим техникама које су разрађене и нашле пуну примену у модерним економијама и њиховим компанијама.

3. ОРГАНИЗАЦИОНА ПРИЛАГОДЉИВОСТ ПРЕДУЗЕЋА ПРОМЕНАМА ОКРУЖЕЊА

Савремена предузећа мењају организациону структуру како би боље одговорила на брзе промене окружења. С обзиром на то да се Србија отвара према свету ове промене су код нас израженије и веће у односу на друге земље. Истраживања из ове области омогућиће стварање организационих модела који би помогли српским предузећима да организациона структура не постане кочница протока идеја, информација и знања. У свету се данас организације опредељују за обављање оних активности за које су компетентне (као што су, на пример, дизајнирање, производња, дистрибуција и сл.) док за остале активности ангажују друге мање организације које раде посао за њих. На тај начин се ослобађају свих активности које оптерећују њихово пословање, базирајући своје пословање на основним активностима и развијајући учећу организацију како би одржале своје базичне компетентности. Ово је могуће остварити процесом реорганизације или разбијањем организације на више мањих. Факултет за менаџмент би могао да помогне домаћим организацијама у спровођењу процеса реорганизације или у постављању организационе структуре нових предузећа, као и у процесу умрежавања домаћих организације с домаћим или страним организацијама (успостављању различитих облика мрежних структура). Такође би кроз процес едукације људских ресурса тих организација могао да обезбеди стварање и одржавање учеће и отворене организације.

4. ЕВИДЕНЦИЈА ПОСЛОВАЊА И АНАЛИЗА РЕЗУЛТАТА (РАЧУНОВОДСТВО)

Српска предузећа усаглашавају систем евиденције (књиговодства, односно рачуноводстава) пословања и анализе постигнутих резултата с европским стандардима. Постоје разлике у системима, али и културе развоја информационих система. Развој пословних информационих система биће једно од значајних истраживачких области Факултета у наредним годинама. При томе, посебна истраживачка пажња мора се посветити хармонизацији нашег рачуноводственог система с међународним рачуноводственим стандардима, односно међународним стандардима финансијског извештавања, чија је примена у нашој земљи почела тек пре неколико година и чији резултати још увек нису довољно истражени. Наравно, треба имати у виду и да су сами ти стандарди и у међународним оквирима још увек у процесу усаглашавања,

мењања и прилагођавања, што све чини овај домен научноистраживачког рада комплекснијим и ургентнијим.

У области рачуноводствених наука планира се научноистраживачки рад Факултета у три глобална домена:

1. могућности и ефекти имплементације и развоја међународних рачуноводствених стандарда (МРС) у нашој привреди,
2. развој и оптимизирање рачуноводствене функције у привредним друштвима, и
3. развој метода управљачког рачуноводства и његово повезивање са савременим методима микроекономске анализе и економике предузећа.

Први од наведених домена резултат је прихватања међународних рачуноводствених стандарда (односно, међународних стандарда финансијског извештавања, МСФИ). Ови стандарди представљају динамичну област рачуноводствене науке, и струке, у светским размерима, и предмет су развоја већ дуги низ година. Досадашњи ниво њиховог развоја и резултати примене показују да је то област која ће се још дуго развијати и усавршавати. То се у много већој мери односи на стање у нашој привреди, где су током протеклих година учињени практично тек први кораци у њиховој имплементацији и прилагођавању на наше услове. Све то указује на постојање широког поља за истраживачке напоре чији ће се резултати испољавати (и испољити) у приближавању наше рачуноводствене праксе пракси у развијеним привредама.

Други домен истраживања односи се на развој и оптимизацију рачуноводствене функције у привредним друштвима, што представља практично сталан задатак пред којим стоје управљачке структуре тих друштава, али и целокупна рачуноводствена наука и струка. Овакве потребе повећане су у нашим условима након трансформације (не само власничке) којој су током протеклих година у великој мери промењени организација и физиономија наших предузећа, укључујући и највећа, инфраструктурна предузећа којима тај процес тек предстоји.

Трећи домен истраживања односи се на све веће потребе управљачких структура у привредним друштвима, пре свега у акционарским друштвима, за коришћењем рачуноводствених информација у конципирању и доношењу управљачких одлука. Аналитичке подлоге за такве одлуке морају се заснивати на развоју и примени савремених метода микроекономских анализа и метода анализа које се развијају у економици предузећа. Ове потребе заснивају се, и јачају, на развоју конкуренцији, како на националном тако и на међународном нивоу. У наредном периоду мора се, управо, очекивати све већа конкуренција којој ће у том смислу бити изложена наша предузећа, која се објективно морају укључивати у међународну поделу рада. Све то захтева и адекватно управљање, а оно се без развоја и примене одговарајућих методолошких решења заснованих на савременим достигнућима економских и сродних дисциплина не може замислити.

5. УНАПРЕЂЕЊЕ И КОНТРОЛА ПРОИЗВОДЊЕ И ПОТРОШЊЕ ЗДРАВСТВЕНО БЕЗБЕДНЕ ХРАНЕ

У овој области истраживања ће бити усмерена на следеће теме: 1) Органска производња и производња здравствено безбедне хране-предуслов за сарадњу са предузећима у региону; 2) Управљање, заштита и коришћење биодиверзитета и 3) 3. Развој и побољшање технологија у области производње здравствено безбедне хране.

1) Одрживи и еколошки безбедан социо-економски развој земље може да се оствари израдом стратегије која ће се базирати на развоју органске пољопривреде и производњи здравствено безбедне хране (задовољава потребе потрошача у погледу безбедности, квалитета и количине), развоју еко туризма (подршка одрживом развоју сеоског подручја), очувању-заштити околине од загађења и регионалним интеграцијама.

Органску производњу могуће је развити у различитим агроеколошким условима али само уколико се поштују основна знања из агроекологије и агрономије. Циљ органске пољопривреде је да обезбеди здраву храну, али и да одржи биолошку разноликост и очува заштићена природна подручја. Кроз примарну пољопривредну производњу, прераду и дистрибуцију могуће је обезбедити здравствено безбедну храну и намирнице као и неке друге производе биљног и животињског порекла. Развој и понуда здравствено безбедне хране, у органској пољопривреди захтева: ревитализацију постојећих сеоских насеља, формирање еко села, обезбеђење повратка становништва на село и њихово образовање у погледу производње здравствено безбедне хране. Основну идеју о могућностима развоја органске пољопривреде и производње здравствено безбедне хране могуће је постићи полазећи од коришћења природних ресурса у Републици Србији.

Производња здравствено безбедне хране у сировом или прерађеном облику представља крајњи циљ успешног менаџмента органске производње. У оквиру технолошких поступака прераде хране, значајан део представља ревизија постојећих технологија и компоненти које се користе.

Циљ менаџмента органском производњом је, да се поред обезбеђивања дугорочне плодност земљишта, квалитетног садног и генетског материјала, омогући развој одговарајућих технологија и органски прихватљиве прераде сировина за добијање здравствено безбедне хране уз економски оправдану употребу воде и водних извора, отпада, обновљивих извора енергије и др.

Пред истраживања се поставља задатак: **управљање, заштита и коришћење земљишних ресурса**. На основу садашњег стања земљишта и његове прекомерне експлоатације применом принципа технолошког и маркетиншког менаџмента, могуће је развити модел за предвиђање њихове угрожености кроз: 1. идентификацију и утврђивање стања контаминираниости земљишта (депоније, ерозија, изградња насеља и др.) у функцији производње здравствено безбедне хране, 2. анализу утицаја величине поседа и власничке структуре земљишта на квалитет, и 3) подизање нивоа образованости становништва о значају очувања земљишта за производњу здравствено безбедне хране у концепту одрживог развоја

2) Прекомерна и неодговарајућа експлоатација природних ресурса (интензивна сеча, неуравнотежена пољопривредна производња, лов и др.) доводи до угрожавања биодиверзитета и георазличитости-велики број аутохтоних биљака и животиња налази се у опасности од истребљења. Многе биљне врсте потпуно су истребљене или су присутане у веома малом броју. Један од разлога ове угрожености врста је увођење биљних врста са других подручја и региона које потискују аутохтоне врсте. Да би се очувала природна равнотежа, неопходно је одредити максималну количину која се може прикупити са одређеног природног станишта, што захтева сталну контролу и учешће стручних људи, институција и факултета. За сакупљање нпр. лековитог биља и шумских плодова (органских производа) потребно је образовање и обука берача. Образовањем и стручном обуком, поштовањем прописаних количина

биљних врста и плодова које могу да се прикупе са одређеног станишта и у одређено време као и смањењем тражње угрожених врста, стварају се услови за одрживо управљање.

Заштита и одрживо управљање биодиверзитетом захтева израду програма за одрживу употребу биолошких ресурса у циљу остварења економске добити и смањења сиромаштва кроз: 1. истраживања и евидентирање природних ресурса, 2. процену стварне угрожености биодиверзитета и геолошке различитости, 3. очување и заштиту аутохтоних врста, 4. успостављање мониторинг система и базе података, 5. унапређење еколошког образовања и информисања.

3) Током XX века потрошачи су показали жељу да користе различите врсте намирница без обзира на сезону и географско порекло хране, као и да конзумирају храну пријатног укуса, изгледа и ароме. То је утицало на производњу хемијских супстанција (*адитива*) који се у малим количинама намерно додају у храну. Без њихове примене основна својства производа била би мање или више измењена, а асортиман смањен.

Штетни састојци намирница, који често имају токсичне, мутагене, тератогене или канцерогене ефекте, све су присутнији у храни–намирницама (нпр. нуклеинске киселине у беланчевинастим производима микробиолошког порекла) или су уграђени у намирнице током гајења, раста (тешки метали, пестициди и др.) и процеса прераде (нпр. нитрозоамини). Због тога, код потрошача расте тражња за здравом и безбедном храном која је укусна, хранљива и природна, увек свежа, богата витаминима и минералима али без адитива и ризика.

Производња прехранбених производа постала је све комплекснија и одговорнија како са технолошког, тако и са здравственог, економског, еколошког и нормативног аспекта. Потрошач, да би смањео ризик по здравље, посветио је посебну пажњу информисању о могућности замене хемијских супстанција са природним, биљним производима. Наука је омогућила (кроз истраживање и развој) да супстанције које биље нуди буду много јаче и делотворније на здравље и квалитет живота.

Производња здравствено безбедне хране захтева примену система квалитета и контроле производње, а остварује се кроз: 1. еколошки прихватљиве технологије прераде, 2. информациони систем и базу података, 3. унапређење начина потрошње кроз образовање произвођача/узгајивача и потрошача, 4. настојање да се минимизује присуство опасних материја (резидуа) у производу и 5. стално побољшање еколошке димензије стандарда квалитета.

6. КОМПЕТЕНТНОСТИ ПРЕДУЗЕЋА

У свету се посебна пажња поклања развоју компетентности предузећа. У Србији се компетентности не придаје довољан значај. Недовољно је развијена методологија вредновања што ће бити посебна истраживачка тема на Факултету.

7. ИНТЕРКУЛТУРАЛНОСТ ПОСЛОВАЊА

У Србији је све више међународних компанија које су по правилу мултикултурна предузећа. Интеркултуралност доводи до промена у пословању, нарочито у управљању такозваним меким факторима. Истраживањима из ове области Факултет ће бити у могућности да помогне мултинационалним

компанијама да се пре прилагоде специфичностима српске културе и обратно да српска предузећа у кооперацији с међународним предузећима лакше и брже прихвате разлике у култури које носе последице по начин пословања. Савремени начин пословања условљава да за све већи број компанија у Србији међународни преговори постају део живота. У међународним преговорима увек треба имати у виду да када се наизглед прости преговори ставе у културни контекст, они постају сложенији а евентуално компликације могу расти експоненцијално. Наивно је улазити у међународне преговоре верујући да су „на крају крајева људи прилично исти ма где били и да се понашају слично нама“. Пословни стил који може бити ефектан у оквирима матичне земље не мора да буде одговарајући када се послује са припадницима друге културе. Када се послује с припадницима друге културе потребно је познавати друга правила, разумети их и поштовати.

Реализација пословних активности компанија у Србији ван матичне земље захтева и преговарање. Преговори се започињу само да би се склопио уговор. Уговор је размена условних обећања којима свака страна објављује да ће се понашати на одређени начин, под условом да се друге стране понашају у складу са својим обећањима. Указати нашим компанијама да у неким културама потписивањем уговора сматра се да су преговори успешно завршени. У САД, уговор представља крајњу инстанцу серије преговора, крајњи резултат договора, разраду и описивање процедура, правила за које се обе стране слажу да их поштују. У разрађеном уговору нема варијација и модификација уколико то није назначено и договорено у уговору. Уговори у САД су дуги јер се свака непредвиђена ситуација мора унапред пажљиво предвидети и разрадити. Уговор постаје уговор објективно проверених и предвиђених акција две стране. Американац не би оклевао да потпише уговор са својим најљућим непријатељем, ако је довољно богат правним условима.

8. УТИЦАЈ ДЕМОГРАФСКИХ ФАКТОРА НА РАЗВОЈ ИНОВАТИВНЕ (ПРЕДУЗЕТНИЧКЕ) АКТИВНОСТИ У СРБИЈИ

Предузетничка активност је потенцијалан фактор значајног привредног раста. Истраживања у свету показала су да земље с високим нивоом предузетничких активности имају већи потенцијал стварања динамичне привредне активности у правцу захтева ефикасности и ефективности светског тржишта. Притом, значајан потенцијал потиче из флексибилности у пословању, обезбеђивању и мобилизацији потребних ресурса, иновирању производног асортимана, као и привлачењу директних страних улагања.

Реструктурирање привредних токова и предузетничких активности треба да представља одговор на глобалне промене у привредним кретањима, при чему развој предузетништва означава ефикасан одговор на глобална кретања. Предузетништво представља резултат три димензије:²

1. повољних инфраструктурних услова,
2. планираних владиних развојних програма,
3. прихваћености у локалној култури –демографских фактора.

У повољне инфраструктурне услове спадају доступност финансирању, земљишту, комуналним чиниоцима, изградња саобраћајне и телекомуникационе мреже, постојање пословних инкубатора, пре свега на локалном нивоу, као и подршка финансијских институција прихватљивим кредитним аранжманима за

² www.worldbak.org/urban/led/seed/module3.local.pdf

мала и средња предузећа и др. Такође, влада својим активностима и програмима треба да помогне развој предузетничких подухвата. На ниво предузетничке активности значајан утицај треба да има и локална заједница (органи локалне самоуправе), стварајући подстицајну климу на локалном нивоу. Овакав приступ промовише концепт ЛЕД (Локалног економског развоја), који се базира на изградњи локалне конкурентности, а који подстиче привредне активности и на нивоу националне привреде. Значај предузетничких активности у ЛЕД јесте управо у акцептирању пословне шансе из окружења, подстицању развој иновативности и конкурентности кроз стварање заједничке визије на блиским културним и социјалним димензијама локалног нивоа.

Искуство и пракса у западноевропским земљама показују да улазак у предузетнички подухват доноси ризик. Тако, истраживање у САД показује да само 10% људи који желе да уђу у сопствени бизнис у пракси то и оствари, а велики број малих новооснованих предузећа за кратко време пропада.³ Такође, велики број нових послова се брзо гаси и због недостатка или лошег планирања, недостатка знања и пословних вештина, одсуства реалности и способности власника и носилаца посла у организовању и обављању одабраног посла итд.

Сходно претходном, потребно је истраживање над статистичким узорком на бази анкетних упитника који би садржали питања о старосној доби започињања предузетничког подухвата, образовном профилу, затим оцене о локалном и националном окружењу у погледу развоја предузетничке активности, потешкоће у започињању предузетничког подухвата – ризик, вештине, знања, финансијски ресурси итд., мотивационим факторима, пословним инкубаторима и слично. У истраживању ће се користити искуства и детерминанте сличних истраживања спроведених у земљама ЕУ и САД.

9. БАНКАРСКИ МЕНАџМЕНТ

У области банкарског менаџмента истраживања ће се обављати у следећим доменама: 1) управљање банкарским ризицима с циљем оптимизације пословања банака; 2) значај и примена различитих модела процене и управљања каматним ризиком банака.

1) Експанзија инвестиционог банкарства у савременим условима битно је утицала на ширење лепезе ризика којима су банке изложене, без обзира да ли послују на домаћим или међународним тржиштима. До тога су довеле иновације на финансијским тржиштима, глобализација и интернационализација финансијских токова, брз раст технологије и ширење међународних економских и трговинских токова које прати и развој финансијских инструмената. Још један од фактора јесте и појава небанкарских организација које нуде исте услуге, па је тиме конкуренција израженија.

Пред менаџмент банке се у условима развоја нових банкарских производа поставља питање ефикасног управљања банкарским ризицима. Овај комплексан и захтеван проблем кључ је решавања питања постизања оптималне концепције пословања банке. Да би се менаџмент банке успешно односио према ризицима, неопходно је правовремено препознавање различитих врста ризика које долазе из окружења или настају унутар саме банке. Тако се на један начин треба односити са ризицима који долазе из окружења а на други према ризицима који настају унутар банке. Такође, за разлику од традиционалног приступа који се фокусира на активу и пасиву биланса банке, савремени

³ Истраживања показују да у САД 30% новооснованих предузећа пропада већ у првој години оснивања, док 62% не преживи првих шест година.

приступ укључује управљање ризицима који настају из широког спектра ванбилансних активности банака. Тако, је једино могуће интегрисати управљање ризицима на нивоу банке као целине. Неопходност оваквог приступа проистиче из чињенице да промена само једног тржишног параметра може имати различите ефекте на билансне и ванбилансне позиције банке: за разлику од евентуалних губитака код билансних позиција банке, губици евидентирани у трговачким књигама непосредно делују на ниво профита и капитал банке.

Оптимална концепција пословања банке захтева континуирано праћење и управљање различитим врстама ризика. Хетерогеност ризика и приступа у праћењу и управљању њима, наводи на закључак о неопходности укључивања свих релевантних фактора. Ту се пре свега мисли на менаџмент банке и управних одбора на којима је највећа одговорност у овом послу. Међутим, не мали значај имају и посебне службе, кредитна одељења, референти и остали запослени. На тај начин циљеви банке могу у потпуности бити испуњени а озбиљан приступ свакој од наведених активности у управљању банкарским ризицима (идентификација, разумевање, мерење, анализирање, управљање, извештавање) доводи до смањења или потпуног отклањања ризика.

2) Ризик смањења профита услед промена у висини каматних стопа представља каматни ризик за банку. Изложеност банке овом ризику проистиче из тога што већина њихових билансних ставки генерише приходе и трошкове који се усклађују с каматним стопама. Наиме, промене каматних стопа у активи и пасиви утичу на висину каматне марже (маргин), у позитивном или негативном правцу. С друге стране, каматни ризик делом проистиче из непотпуне синхронизације промена каматних стопа на страни активе и пасиве банака, при чему банке често одобравају кредите с дужим роковима у односу на рокове извора средстава. Стога, пораст тржишних каматних стопа брже утиче на прилагођавање камата које банке морају да плате на изворе средстава него на прилагођавање каматне стопе на кредите.

Ризик промене каматних стопа има у суштини два облика:

1. ризик основе која служи за утврђивање висине каматних стопа, када су основе којима се утврђују каматне стопе на пласмане и обавезе различите,
2. ризик временског неслагања рокова у којима долази промена каматне стопе (што је резултат различитих рокова за које су уговорене одређене каматне стопе или рокова у којима под утицајем промене основе долази до промене каматне стопе).

Само коришћење одговарајућих метода и принципа управљања ризицима а нарочито каматним ризиком може омогућити менаџменту банке правремено сагледавање проблема ризика. У том смислу се као адекватни инструменти издавајају: ревалоризациони модел, модел рочности и модел трајања или дурациони модел. Оптимална концепција пословања банке захтева континуирано праћење и управљање различитим врстама ризика са којима се банке сусрећу у свом пословању. Хетерогеност ризика и приступа у праћењу и управљању истим, наводи на закључак неопходности укључивања свих релевантних фактора.

3.2. Врсте истраживачког рада

На Факултету за менаџмент обављаће се у наредним годинама *примењена истраживања*. Она треба да створе основ за будућа основна

истраживања. Резултати истраживања примењиваће се у предузећима и удружењима предузећа, као што су привредне коморе и сл. Истраживачки пројекти трајаће до три године.

Пројекти ће бити финансирани од стране корисника – предузећа или њихових асоцијација и Министарства науке и заштите животне средине. Резултати ће бити објављени у виду научних радова, када је пројекат одобрен од стране министарства. Оцена успешности овог типа пројеката одређиваће се на основу броја и квалитета објављених радова. При оцењивању предлога пројекта примењених истраживања користиће се следећи критеријуми:

- Научна заснованост предложених истраживања;
- Ниво оригиналности истраживања;
- Примењивост резултата пројекта;
- Научна компетентност руководиоца пројекта;
- Научна компетентност чланова истраживачког тима.

Научна компетентност руководиоца пројекта и истраживача оцењиваће се на основу вредности индикатора научне компетентности обрачунате у последњих пет година, а из области предложених истраживања. Оцена компетентности даје се искључиво на основу броја релевантних научних радова и у складу с прихваћеним критеријумима за стицање научних звања. Оцена се може кориговати за највише +/- 10% на основу оцене остале научне делатности истраживача, а која се оцењује на основу података из научне биографије истраживача. При оцењивању компетентности истраживачког тима узимају се у обзир истраживачи са знањем доктора или магистра наука.

Пројекти који ће се радити за потребе предузећа или њихових удружења публиковаће се само уз сагласност корисника. На Факултету ће се формулирати типски уговори којима ће се регулирати право интелектуалне својине и заштите know-how како би се избегли неспоразуми везани за коришћење стеченог знања.

У наредним годинама радиће се и **развојна истраживања**. Она ће имати за циљ побољшање квалитета пословања одређеног предузећа. Ови пројекти ће трајати до годину дана. Тим ће се формулисати у односу на пројектни задатак. Научна компетентност, искуство у решавању истраживачке проблематике и специфични захтеви корисника биће основни критеријуми за избор руководиоца пројекта и чланова тима.

4. Развој научне сарадња

Мегатренд универзитет има остварену сарадњу с више међународних институција. Основни уговори о пословној сарадњи су:

- *Grenoble Graduate Business School, France, 2003.*
- *Royal Roads University, Canada, 2005.*
- *Економски универзитет Братислава, 2006.*
- *Економски факултет Доњецког националног универзитета, Украјина, 2004.*
- *Санкт Петербуршки државни универзитет, 2006.*
- *Институт за Европу руске академије наука, 2006.*
- *Приморски универзитет, Копер, 2006.*
- *Привредна комора Србије, 2006.*
- *Привредна комора Београда, 2005.*
- *Регионална привредна комора Нови Сад, 2006*

Мегатренд универзитет потписао је 2006. године уговор о сарадњи с Београдским универзитетом, чиме је отворен пут за заједничке научноистраживачке пројекте. Технолошко-металуршки факултет из Београда развија комплементарна знања са знањима која се стварају на неким факултетима Мегатренд универзитета. Основна област заједничког рада биће развој и примена нових технологија. Сарадња са Филозофским факултетом, одсек психологије, такође би створила значајну основу за развој нових сазнања чијом би се применом побољшао положај предузећа српске привреде.

У наредним годинама развијаће се сарадња с наведеним институцијама ради остварења заједничких интереса и научно-истраживачке сарадње. Ствараће се и нови облици удруживања ради заједничког истраживања, набавке и коришћења научних публикација, неговања научне критике и вредновања сопственог научно-истраживачког рада.

5. Развој издавачке и информационо-докумантационе делатности

Издавачка делатност Факултета за менаџмент одвија се преко Универзитета. Први наслови које је објавила Издавачка делатност Мегатренд универзитета, појавили су се још 1994. године. Из године у годину, ова делатност се ширила и обогаћивала све већим бројем издања, тако да већ од 2002. године ни по броју, она ни по квалитету наслова не може да носи епитет интерног издавача. Напротив, последњи сајмови књига у Београду и Новом Саду, као и сајмови образовања, продаја наших издања у књижарској мрежи у Београду и Србији недвосмислено су показали да је Мегатренд универзитет данас један од највећих и најозбиљнијих издавача стручне литературе и по броју и по квалитету наслова, по опреми књига, тиражима и, коначно, по друштвеном утицају који та издања објективно имају.

Основу издавачке делатности чине и чиниће углавном издања која су намењена за потребе наставе на факултетима и школама Мегатренд универзитета, али је било и књига које нису биле стриктно везане за наставу и које су, условно речено, имала шири значај. У оквиру тога посебно место имају научне монографије, у чијем финансирању учествује не само Мегатренд универзитет, као што је то иначе случај с уџбеничком литературом.

До сада је укупно објављено више од 320 наслова. Ту су урачуната нова издања, или измењена и допуњена. Број репринтованих издања је много већи, јер су поједина издања репринтована по више пута. Укупан тираж и нових и репринтованих издања прелази цифру од 290.000 јединица.

Мегатренд универзитет издаје и *Мегатренд ревију*, међународни часопис за примењену економију, који се издаје на српском и на енглеском језику. Ревиија се ради по свим библиографским и осталим узусима по којима се ради један научни часопис.

Сва издања Мегатренд универзитета прошла су и пролазе неопходне уређивачке и библиографске процедуре и налазе се и у фонду Народне библиотеке Србије, а путем размене и у најважнијим иностраним библиотекама, као и у библиотекама најзначајнијих домаћих образовних, државних и релевантних културних установа, као и у књижарској мрежи.

6. Библиотеке Мегатренд универзитета и Факултета за менаџмент Ваљево

Библиотека Мегатренд универзитета званично је почела с радом крајем 2002. године када је донацијом наставног кадра прикупљено око 200 књига. Како је издавачка делатност, прво на нивоу *Пословне школе Мегатренд*, а касније и Универзитета, покренута неколико година раније, то је књижни фонд већ првих месеци био око 400 књига. (Издавач је у обавези да библиотеци проследи по пет примерака сваког Мегатрендовог издања). Нека од њих су штампана у Великој Британији на енглеском језику.

Скромни фонд Библиотеке Мегатренд универзитета данас је преко 2.000 књига, односно 900 (слогова) тј. појединачних примерака, које су заведене у *привременом електронском програму* намењеном раду библиотеке - бази података – **WinI sis**. Овај програм, добијен донацијом холандске Владе, показао се временом, неадекватним. Највећи број наслова чине књиге написане у форми уџбеника, намењених првенствено студентима и наставном програму катедри на Мегатренд универзитету, али и другим сродним факултетима и високообразовним (приватним, као и државним институцијама), компанијама у којима постоји потреба за усавршавањем кадрова и сл.

Аутори првих издања су махом професори на Мегатренду (многи од њих некадашњи професори и предавачи на државним факултетима), док се, паралелно с овим, све више објављују књиге представника млађе генерације професора. Они обogaћују садржаје савременим приступом, излагањем и примерима, чинећи тако «обавезну литературу» актуелном и занимљивом. Важно је поменути и реиздања уџбеника (допуњена и прерађена), као и *скрипте*, *приручнике* и *практикуме* – допринос будућих професора, асистената и сарадника у настави. Интердисциплинарност, као битна одлика Мегатренд универзитета изискује потребу за набавком (куповином) најразноврснијих, а ипак, брижљиво бираних књига, које ће бити на услузи како професорима и последипломцима, тако и студентима.

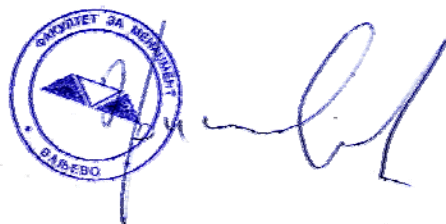
Набавка књига, као и стручних публикација (око 40 различитих врста стручних часописа, магазина, годишњака) на Мегатренд универзитету врши се путем куповине, размене а знатан број пристигне и у виду поклона. Куповина књига, као и годишње претплате на стручне публикације, врши се на захтев професора и предлог асистената, уз сагласност декана одређене институције и одобрење извршног директора. За ову сврху библиотекарски контактирају издавачке куће у земљи, као и дистрибутере за што ефикаснију и бржу набавку иностраних издања од којих издвајамо *Data Status* и *Bookbridge*. Ту се могу наћи најновија «инострана» издања из области економије, менаџмента, маркетинга, информатичких система, политичке теорије, правних и хуманистичких наука, историје, историје цивилизација и уметности, литературе «класичног типа» до разних енциклопедија и речника. Размена књига врши се најчешће с високообразовним институцијама, како из Србије тако и са земљама из окружења, разним Институтима, научним установама, али и амбасадама земаља ЕУ, Латинске Америке, Блиског Истока и САД. Поклоне у виду књига које библиотека одлаже у посебан одељак представља шаролика збирка зборника, научних радова, лексикона и речника.

Један од видова редовних активности Библиотеке Мегатренд универзитета је и организовање продајних изложби у просторијама Мегатренда. С неким издавачким кућама је чак остварена изузетна сарадња - заједничка

продајна изложба. Такође, извршена је и својеврсна презентација најновијих програма који омогућавају преглед савремене стручне и научне литературе.

Мегатренд универзитет је као и остале високошколске институције остварио сарадњу са универзитетском библиотеком «Светозар Марковић» из Београда. Потписан је уговор о пословно-техничкој сарадњи 2006. године.

Библиотека Факултета за менаџмент у Ваљеву адекватно покрива студијске програме који се одвијају на самом факултету. Укупан број библиотечких јединица је 1422, а укупан различит број наслова је 632. Један број је у електронској верзији (укупно 218 библиотечких јединица) у којима се мацом налазе управо научно истраживачки радови еминентних светских стручњака из области економије, објављивани у међународним часописима са врло завидним импакт фактором. Планира се повећање библиотечног фонда у делу литературе који се може сматрати уџбеничким карактером, а поготово у делу литературе која ће се користити у даљем развоју научно истраживачке делатности на Факултету за менаџмент у Ваљеву.

The image shows a blue circular official stamp of the Faculty of Management in Valjevo. The stamp contains the text "FACULTET ZA MENADZMENT" at the top and "VALEVO" at the bottom. In the center of the stamp is a stylized logo featuring a triangle and a circle. To the right of the stamp is a handwritten signature in blue ink.